

Predlog za spremembe petega odstavka 34. člena Zakon o pacientovih pravicah (Uradni list RS, št. 15/08, 55/17, 177/20 in 100/22 – ZNUZSZS)

Peti odstavek 34. člena (ZPacP) določa: "(5) Izbrani osebni zdravnik in zastopnik pacientovih pravic pacienta pred izjavljanjem vnaprej izražene volje natančno poučita o pomenu in posledicah njegove odločitve. Ugotovitev identitete pacienta, ugotovitve glede izpolnjevanja pogojev iz prvega odstavka tega člena, osnovna pojasnila ter podpisi pacienta, izbranega osebnega zdravnika in zastopnika pacientovih pravic so sestavni del obrazca iz 27. člena tega zakona."

Dajem pobudo, da se črta prvi stavek v petem odstavku 34. člena (ZPacP), to je da izbrani osebni zdravnik in zastopnik pacientovih pravic osebo pred izjavljanjem vnaprej izražene volje natančno poučita o pomenu in posledicah njegove odločitve. Posledično predlagam, tudi, da se iz drugega stavka izbriše del " osnovna pojasnila ter podpisi izbranega osebnega zdravnika in zastopnika pacientovih pravic".

Utemeljitev predloga:

3. člen Zakona o pacientovih pravicah (v nadaljevanju ZPacP) navaja načela, ki se upoštevajo pri uresničevanju pravic pacientov, med drugim spoštovanje vsakogar kot človeka in spoštovanje moralnih, kulturnih, verskih, filozofskih in drugih osebnih prepričanj, spoštovanja samostojnosti pri odločanju o zdravljenju.

5. člen ZPacP določa seznam pacientovih pravic, med drugim pravico do upoštevanja vnaprej izražene volje in pravico do preprečevanja in lajšanja trpljenja.

34. člen opredeljuje določila glede upoštevanja vnaprej izražene volje:

**34. člen
(upoštevanje vnaprej izražene volje)**

(1) Pacient, ki je sposoben odločanja o sebi in je dopolnil 18 let starosti, ima pravico, da se upošteva njegova volja o tem, kakšne zdravstvene obravnave ne dovoljuje, če bi se znašel v položaju, ko ne bi bil sposoben dati veljavne privolitve, če:

- bi trpel za hudo boleznijo, ki bi glede na dosežke medicinske znanosti v kratkem času vodila v smrt tudi ob ustreznem medicinskem posegu oziroma zdravstveni obravnavi in tako zdravljenje ne daje upanja na ozdravitev oziroma izboljšanja zdravja ali lajšanje trpljenja, ampak samo podaljšuje preživetje,
- bi mu medicinski poseg oziroma zdravstvena obravnava podaljšala življenje v položaju, ko bo bolezen ali poškodba povzročila tako hudo invalidnost, da bo dokončno izgubil telesno ali duševno sposobnost, da bi skrbel zase.

(2) Volja iz prve alineje prejšnjega odstavka je za zdravnika zavezujoča, volja iz druge alineje prejšnjega odstavka pa mora biti upoštevana kot smernica pri odločanju o zdravljenju.

(3) Vnaprej izraženo voljo je treba upoštevati, ko nastopi položaj, ki ga predvideva opredelitev in če hkrati ne obstoji utemeljen dvom, da bi pacient voljo v teh okoliščinah preklical.

(4) Vnaprej izražena volja mora biti dokumentirana na obrazcu iz 27. člena tega zakona.

(5) Izbrani osebni zdravnik in zastopnik pacientovih pravic pacienta pred izjavljanjem vnaprej izražene volje natančno poučita o pomenu in posledicah njegove odločitve. Ugotovitev identitete pacienta, ugotovitve glede izpolnjevanja pogojev iz prvega odstavka tega člena, osnovna pojasnila ter podpisi pacienta, izbranega osebnega zdravnika in zastopnika pacientovih pravic so sestavni del obrazca iz 27. člena tega zakona.

(6) Pisno izjavo iz prvega odstavka tega člena lahko pacient kadar koli s pisno izjavo spremeni ali prekliče.

(7) Podatek o tem, da je pacient dal izjavo po tem členu, je zdravniku dostopen prek centralnega registra podatkov o pacientih, ki ga določa zakon, ki ureja zbirke podatkov s področja zdravstvenega varstva. Postopek zapisa in izbrisa podatkov, hrambo in postopek seznanitve z izjavo predpiše minister, pristojen za zdravje.

Navedeni člen določa, da pacient, ki je sposoben odločanja o sebi in je polnoleten, da ima pravico, da se upošteva njegova volja kakšne zdravstvene obravnave ne dovoljuje, če bi se znašel v položaju, ko ne bi bil sposoben dati veljavne privolitve v primeru hude bolezni, ko zdravljenje ne bi dalo upanja na ozdravitev oziroma izboljšanje zdravja ali lajšanje trpljenja, ampak bi samo podaljšalo preživetje ali pa bi medicinski poseg oziroma zdravstvena obravnava podaljšala življenje, ko bi bolezen ali poškodba povzročila tako hudo invalidnost, da bi dokončno izgubil telesno ali duševno sposobnost, da bi skrbel zase.

Ustava Republike Slovenije v 34. členu določa, da ima vsakdo ima pravico do osebnega dostojanstva in varnosti in v 35. členu določa, da je zagotovljena nedotakljivost človekove telesne in duševne celovitosti, njegove zasebnosti ter osebnostnih pravic.

Navedeno in v povezavi z ZPacP pomeni, da se lahko oseba (pacient), ki je polnoletna in je opravilno sposobna oziroma se je sposobna odločiti o samem sebi, da bi morala odločitev osebe oziroma vnaprej izražena volja (opredeljena v obrazcu iz 27.- člena ZPacP) veljati brez tega, da jo o pomenu in posledicah odločitev morata poučiti njen osebni izbrani zdravnik in zastopnik pacientovih pravic, saj se s tem omejuje pravico, da se človek odloča o svojem življenju oziroma na kako poln in dostojanstven način ga želi preživeti oziroma zaključiti, če ni upanja na izboljšanje njegovega zdravstvenega stanja primeru, kot je opredeljen v prvem odstavku 34 člena. Zahteva, kot je opredeljena v petem odstavku 34. člena ZPacP dejansko pomeni, da sta osebni zdravnik in zastopnik pacientovih pravic nad svobodno odločitvijo posameznega človeka (pacienta) o svojem življenju oziroma se s tem jemlje pravico, da se posameznik svobodno odloči o svojem življenju, zdravljenju oziroma zaključku zdravljenja. **Zato bi morala biti izjava v naprej izražene volje osebe (pacienta), ki je polnoletna in ki se je sposobna odločati o samem sebi, da navedeno izjavo o vnaprej izraženi volji oseba podpiše brez "supervizorjev" oziroma nad-institucij, kot sta osebni zdravnik in zastopnik pacientovih pravic.**

Za analogijo tudi v primeru zapuščinskega postopka na podlagi Zakona o dedovanju, je lastnoročno napisana in podpisna oporoka veljaven dokument, ki ga sodišče upošteva v zapuščinskem postopku in tudi na njegovi podlagi izda Sklep o delovanju. Zato bi, podobno kot v primeru dedovanja (materialnih stvari), moralo, po analogiji veljati, da v kolikor oseba (polnoletna in sposobna odločati o samem sebi) lastnoročno podpiše izjavo o upoštevanju v naprej izražene volje, bi moral biti navedeni dokument enako zavezujoč pri odločanju o zdravljenju oziroma zaključku zdravljenja, kot je oporoka za sodišče.

In še za primerjavo, tudi Zakon o pridobivanju in presaditvi delov človeškega telesa zaradi zdravljenja v 11. členu, ki določa opredelitev v zvezi z darovanjem delov telesa po smrti, navaja v drugem odstavku, da se opredelitev lahko poda pri Slovenija-transplant, pri izbranem osebnem zdravniku ali pred pooblaščen osebo organa ali organizacije, ki s Slovenija transplant sklene pisni dogovor za zbiranje opredelitev. Tretji odstavek 11. člena določa, da se opredelitev poda na obrazcu kjer se navede podatke o pooblaščen osebi pred katero je dana opredelitev, ne zahteva pa se, kot je to v primeru ZPacP, da morata o odločitvi za ali proti darovanju oziroma o pomenu in posledicah odločitve osebo o tem natančno poučiti izbrani osebni zdravnik in zastopnik pacientovih pravic.

Torej se, v primeru opredelitve v zvezi z darovanjem delov telesa po smrti oseba, lahko svobodno odloči (za ali proti darovanju), samo podpisati mora obrazec glede opredelitve pred pričami, v primeru vnaprej izražene volje pa ne, saj je tu zakonska zahteva, da morata zbrani osebni zdravnik in zastopnik pacientovih pravic o pomenu in posledicah te odločitve osebo posebej poučiti torej oseba pri tem ni svobodna, ampak se želi na njegovo odločitev vplivati z "nadinstanco" to je osebnim zdravnikom in zastopnikom pacientovih pravic.

Kadar pa oseba začasno ni sposobna odločati o sebi, prvi odstavek 38. člena ZPacP določa, da se uporabljajo določbe prvega, četrtega, petega in šestega odstavka 37. člena (pacienti s težavami v duševnem zdravju). Prvi odstavek 37. člena določa, da kadar pacient zaradi težav v duševnem zdravju ali drugega vzroka, ki vpliva na zmožnost razsojanja, ni sposoben privolitve v medicinski poseg, se le-ta sme opraviti le, če ga dovoli zakoniti zastopnik. V četrtem odstavku 37. člena je navedeno, da dokler pacientu iz prvega odstavka tega člena ni postavljen zakoniti zastopnik, lahko privolitev v medicinski poseg oziroma zdravstveno obravnavo dajo osebe, ki so sposobne odločanja o sebi in so dopolnile 18 let starosti, in sicer v naslednjem izključujočem vrstnem redu:

- pacientov zakonec, zunajzakonski partner ali partner iz istospolne skupnosti,
- pacientovi otroci ali posvojenci,
- pacientovi starši oziroma posvojitelji,
- pacientovi bratje ali sestre,
- pacientovi stari starši,
- pacientovi vnuki.

32. člen ZPacP (pacientov zdravstveni pooblaščenec) sicer opredeljuje, da v primeru in za čas nesposobnosti odločanja pacienta, lahko le-ta, ko je še sposoben odločanja o sebi in je dopolnil 18 let, da določi osebo, ki bo odločala o njegovi zdravstveni oskrbi in drugih pravic iz zakona. Pri čemer, kot izhaja iz tretjega odstavka 32. člena, mora pacient zdravstvenega pooblaščenca določiti s pisnim pooblastilom, na katerem mora biti pacientov podpis overjen.

Osebni razlogi zaradi katerih podajam predlog sprememb oziroma črtanja zahteve, da osebni izbrani zdravnik in zastopnik pacientovih pravic morata osebo natančno poučiti o pomenu in posledicah odločitve glede vnaprej izražene volje:

1. Kot sem utemeljila že prej, Ustava RS določa v 34. in 35. členu, da ima vsak od nas pravico do osebnega dostojanstva in varnosti ter da je zagotovljena človekova telesna in duševna celovitost, zasebnost in osebne pravice. Glede na to, da sem polnoletna in sem zanekrat še sposobna odločati o sebi – se želim tudi svobodno odločiti za primer, ko bo moje zdravstveno stanje tako, da teh odločitev sama ne bom mogla sprejemati.
2. Zato bi podobna analogija kot velja pri dedovanju, kjer lastnoročno napisana in podpisana oporoka velja za dokument, na podlagi Zakona od dedovanju, ki ga sodišče upošteva v zapuščinskem postopku in tudi na podlagi katerega izda sklep o dedovanju, bi morala tudi lastnoročno napisan oziroma vsaj lastnoročno podpisan obrazec vnaprej izražena volje, veljati na enak način, ne pa, da se zahteva predhodno, da se poučimo o pomenu in posledicah naše odločitve s strani osebnega zdravnika in zastopnika pacientovih pravic. Oba instituta ne moreta oziroma ne smeta vplivati niti ne smeta biti nad svobodno odločitvijo posameznika, ki je polnoleten in opravično sposoben in se torej lahko sam odloča o svojem življenju in tudi nosi posledice svoji odločitvi.
3. Glede na dosedanje izkušnje moj osebni zdravnik ni delal vedno v mojo zdravstveno dobrobit, zastopnik pacientovih pravic pa me ne pozna, zato ne vidim razloga, zakaj bi morala pri svoji odločitvi v predhodni poduk k njim.
4. Ker želim, da se o morebitnem (ne)zdravljenju odločam sama, ko se še lahko in psihološko (etično) breme te odločitve ne prelagam na morebitnega zakonitega zastopnika ali zdravstvenega pooblaščenca, ki bi ga imenovala (tu je postopek opredeljen v 32 členu prekompliciran, poleg tega, se lahko zaradi različnih razlogov za časa življenja, ta oseba

spremeni in ne more biti več pooblaščenec, ki bi me zastopal) in tudi ne želim nalagati psihološkega bremena taki osebi, tudi zato ne, ker bližnjih sorodnikov, kot so opredeljeni v četrtem odstavku 37. člena, ki bi se lahko odločali namesto mene, v primeru, da sama, začasno ne bi mogla odločati o sebi, nimam prav nobenega.

5. S tem bi razbremenili psihološkega bremena tudi medicinsko osebje, ki bi imelo v oskrbi takega pacienta kot bi bila sama in ker verjamem, da je takih primerov, kot sem jaz, ki bi si želeli podpisati obrazec v naprej izražene volje čim prej in brez posebnih dodatnih obveznosti in zakonskih zahtev, kar nekaj v Sloveniji.